

JOLANTA KUROSZ

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

KUROSZ@AMU.EDU.PL

ORCID: 0000-0002-2991-790X

TOŻSAMOŚĆ LAIKATU – ZADANIA I WYZWANIA

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2023.019>

Streszczenie. Tożsamość laikatu, podobnie jak prezbitera ma swoje źródło w Trójcy Świętej i ujawnia się w tajemnicy Kościoła. Tożsamość wiernych jest dla świeckich nieodłącznym elementem tożsamości laikatu – *ad extra*, zaś dla prezbiterów nieodłącznym elementem tożsamości kapłańskiej – *ad intra*. Apostolstwo stanowi specyficzny rys tożsamości laikatu, które przejawia się w realizacji powołania w Kościele oraz w świecie. Służba człowiekowi i społeczeństwu oraz uczestnictwo w posługach realizowanych w wymiarze misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa domaga się współpracy świeckich z kapłaństwem hierarchicznym. W obecnych czasach konieczna jest pastoralna promocja laikatu.

Słowa kluczowe: tożsamość, laikat, apostolstwo, Kościół, świat.

Abstract. The Identity of the Laity: Tasks and Challenges. The identity of the laity, like that of the priesthood, has its source in the Holy Trinity and is revealed in the mystery of the Church. For lay people, the identity of the faithful is an inseparable element of the identity of the laity – *ad extra*, and for priests, it is an inseparable element of priestly identity – *ad intra*. Apostolate is a specific feature of the identity of the laity, which is manifested in the fulfillment of a vocation in the Church and in the world. Service to humanity and society and participation in ministries carried out in the dimension of the priestly, prophetic and kingly mission of Christ require cooperation of the laity with the hierarchical priesthood. Nowadays, pastoral promotion of the laity is necessary.

Keywords: Identity, laity, apostolate, Church, world.

Przemiany współczesnego świata dotyczą każdego człowieka niezależnie w jakiej sytuacji obecnie się znajduje. Dotyczą one także wspólnoty Kościoła, który musi nieustannie podejmować refleksję nad znakami, prowadzącą do skutecznego przepowiadania Ewangelii. Eklezjologia komunii będzie źródłem ładu w Kościele i umożliwi skuteczność owej refleksji. Podkreślił to między innymi Jan Paweł II z okazji Wielkiego Jubileuszu w 2000 roku, w liście skierowanym do wiernych (por. NMI 43–46). Znamienne jest także zaproszenie świeckich katolików przez papieża Franciszka do pierwszego etapu obrad synodalnych¹ odbywających się w kościołach lokalnych. Nauczanie Franciszka oraz dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej z 2018 roku *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, wyraźnie podkreślają synodalność jako konstytutywny wymiar Kościoła. Przejawia się wspólną drogą do świętości, który „w różnorodności charyzmatów wszystkich swoich członków, wsłuchuje się w głos Ducha Świętego, aktywnie realizując, wypływające z sakramentu chrztu, powołanie do komunii i udziału w misji ewangelizacyjnej”².

Podczas pierwszego etapu prac synodalnych w Polsce udział świeckich był zróżnicowany w zależności od miejsca. Zaś analizy wypracowane przez osoby świeckie zaangażowane w dużej mierze były dość krytyczne, choć nie brakowało także pozytywnych głosów³. Wydaje się, że możliwość wypowiedzenia się przez katolików na temat Kościoła w Polsce o tak dużym zasięgu, pierwszy raz po Synodzie Plenarnym w latach 1991–1999⁴, sprawił, że wykorzystali oni sposobność do przedstawienia spraw dla nich najważniejszych, w tym także tego, co jest dla nich trudne⁵. Nie zmienia

---

¹ Podczas XVI Synod zwołany przez papieża Franciszka rozpoczął się podczas XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów zatytułowanego *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*. Jedną z cech było rozłożenie w czasie procesu synodalnego w latach 2021–2023. Cały proces odbywał się synodalny, odbywał się na etapie lokalnym, kontynentalnym i powszechnym w Rzymie.

² Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła* (Kraków: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, 2021) n. 5–6, 53.

³ Por. więcej na ten temat: <https://synod.org.pl/podsumowanie-synodu-w-diecezjach/> (dostęp 15.06.2023).

⁴ Por. *II Polski Synod Plenarny 1991–1999* (Poznań: Konferencja Episkopatu Polski i Pallottinum, 2001).

⁵ Por. więcej na ten temat: <https://synod.org.pl/podsumowanie-synodu-w-diecezjach/> (dostęp 15.06.2023).

to faktu, że stosunkowo niewielka liczba laikatu brała udział w pracach synodalnych lub była zaangażowana duchowo wspierając prace synodalne.

Obecna sytuacja wynika z faktu, że w Polsce świeccy katolicy bardzo powoli odnajdują swoje powołanie do świadomego zaangażowania się w życie wspólnot parafialnych. Nie można jednak w tym miejscu pominać rzeszy wiernych zaangażowanych w ruchach i stowarzyszeniach katolickich, które pomagają swoim członkom świadomie angażować się w życie Kościoła. W tym miejscu pojawia się pytanie o tożsamość laikatu w Kościele, gdyż wpływa ona między innymi na zaangażowanie świeckich w Kościele i poza nim. Ten udział jest ściśle powiązany z realizacją powołania poszczególnych członków.

Pojęcie tożsamości jest bardzo złożone, dlatego w pierwszej części pracy zostaną przedstawione najistotniejsze kwestie tego zagadnienia, po czym jego specyficzny wymiar związany z tożsamością laikatu. Następnie zostanie podjęta próba odpowiedzi na pytanie dotyczące działań, które mogą sprawić, by wzrosła świadomość eklezjalna wiernych świeckich.

1. TOŻSAMOŚĆ LAIKATU

Tożsamość⁶ była pojęciem logiki i metafizyki, a jej znaczenie wyrażano bardzo prosto – „Każda rzecz jest tym, czym jest”⁷. Zdaniem Zbigniewa Bokszańskiego przeniesienie pojęcia tożsamości z dawnej tradycji filozoficznej do świata ludzi, sprawiło, że stało się ono bardzo złożone, ponieważ jego cechą charakterystyczną jest zmienność⁸.

Istotne dla omawianego zagadnienia jest stwierdzenie Zygmunta Baumana, „mieć tożsamość to nie czuć potrzeby zastanawiania się na

---

⁶ Tematyka tożsamości została szerzej przedstawię w monografii mojego autorstwa. W niniejszym opracowaniu wykorzystano niektóre treści z tego opracowania. Por. Jolanta Kurosz, *Kształcenie pastoralne na uniwersyteckich wydziałach teologicznych* (Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Wydział Teologiczny, 2017), 157–171.

⁷ Robert Spaemann, „Tożsamość religijna,” w *Tożsamość w czasach zmiany. Rozmowy w Castel Gandolfo*, red. Krzysztof Michalski. (Kraków–Warszawa: Wydawnictwo ZNAK, 1996), 56.

⁸ Por. Zbigniew Bokszański, *Tożsamości zbiorowe* (Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2005), 31–32.

nią⁹. Autor jednak wskazuje na pojawiające się problemy w życiu człowieka, coraz większe zagubienie, zmianę lub brak punktów odniesienia, dzięki którym człowiek może określić własną tożsamość. Nie bez znaczenia pozostaje brak jednoznacznych odpowiedzi na pytania egzystencjalne. To wszystko skłania ludzi do poszukiwania jej znaczenia¹⁰.

Tożsamość jest zakorzeniona w świadomości i samoświadomości, dlatego nie może jej posiadać człowiek, który nic nie wie o sobie jako podmiocie tożsamości oraz nie ma wiedzy o jej przedmiocie, z którym pozostaje w relacji¹¹. W tym miejscu konieczne trzeba wspomnieć o wolności człowieka, która ma istotne znaczenie dla zachowania tożsamości oraz w pewien sposób przyczynia się do jej kształtowania. Warunkiem rozwoju człowieka jest poszanowanie jego wolności. Dlatego każda próba wymuszenia tożsamości skutkuje jej kryzysem. Człowiek nie może pozostać obojętny na jej kształtowanie, ale zarazem stanowi ona w pewnym sensie wyzwanie dla niego¹². Odkrywanie zaś tożsamości stanowi *podstawowy „fakt antropologiczny i fundament”* każdego z nas. Dokonuje się to podczas spotkania z drugim człowiekiem¹³.

W dokumentach Kościoła znajdziemy treści związane z pojęciem tożsamości przy zagadnieniach dotyczących życia jego członków oraz przejawów życia eklezjalnych wspólnot. Jednak poza lakonicznym określeniem informującym, że tożsamość oznacza „to, czym «jest»”, nie ma tam głębszego wyjaśnienia, jak ją rozumieć i co ona właściwie oznacza (por. FC 7). Wyraźnie jednak wskazano, że zarówno tożsamość laikatu, jak i prezbitera mają swoje źródło w Trójcy Świętej i ujawnia się w tajemnicy Kościoła (por. PDV 12, CHL 8),

⁹ Zygmunt Bauman, „Tożsamość – jaka była, jest i po co?” w *Wokół problemów tożsamości*, red. Aldona Jawłowska (Warszawa: Wydawnictwo LTW, 2001), 8.

¹⁰ Por. Bauman, „Tożsamość – jaka była,” 8; Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 157.

¹¹ Por. Irena Borowik, Katarzyna Leszczyńska, „Wstęp. Tożsamość jako przedmiot interdyscyplinarnej refleksji,” w *Wokół tożsamości: teorie, wymiary, ekspresje*, red. Irena Borowik, Katarzyna Leszczyńska (Kraków: Wydawnictwo Nomos, 2007), 7.

¹² Por. Adam Węgrzycki, „Tożsamość i inność,” w *Wokół tożsamości człowieka*, red. Władysław Zuziak (Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2006), 25–28.

¹³ Por. Antoni Siemianowski, „Pytanie o tożsamość człowieka,” w *Wokół tożsamości człowieka*, red. Władysław Zuziak (Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2006), 43–46; Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 159.

Istota pastoralnej tożsamości dorosłych jest częścią tożsamości chrześcijańskiej i katolickiej. Dla prezbiterów stanowi nieodłączny element tożsamości kapłańskiej, zaś dla świeckich nieodłączny element tożsamości laikatu (por. CT 57).

Warto w tym miejscu nawiązać do słów Zygmunta Baumana¹⁴ oraz do źródła tożsamości laikatu (por. PDV 12, CHL 8). Ciekawe wydaje się zestawienie tych treści, które razem jeszcze bardziej podkreślają wagę tożsamości laikatu, ale i stanowią dla tej części eklezjalnej wspólnoty niekiedy trudne wyznawanie. Świecki katolik ma być tak przepętniony miłością Boga, by realizacja jego powołania i zaangażowanie w życie eklezjalnej wspólnoty było tak oczywiste, jak u Apostołów Piotra i Jana zawierająca się w słowach „Bo my nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli” (Dz 4,20). Wyzwanie proste, a zarazem trudne do wykonania przez wielu wiernych, którzy są zagubieni lub nie mają w wystraszający sposób rozwiniętej osobowej relacji z Bogiem przejawiającej się między innymi w świadomym przeżywaniu dziecięctwa Bożego, które sprawia, że życie człowieka jest przeniknięte Słowem Bożym. Dlatego konieczna jest nieustanna refleksja dotycząca realizacji Bożego wyznania. Niezbędna jest także znajomość celu i drogi wiary, która pozwoli go osiągnąć.

Określenie *ad intra* i *ad extra* wskazuje specyficzny rys tożsamości wiernych, ale nie jest ono równoznaczne z przypisaniem prezbiterów do działalności duszpasterskiej wyłącznie w eklezjalnej wspólnocie¹⁵, a świeckich jedynie do zadań apostoelskich w świecie. Niezależnie od realizacji swojego powołania, każdy wierny jest wezwany do głoszenia Ewangelii i postawy misyjnej wyrażanej na różne sposoby.

Komunia Kościoła, zdaniem Jana Pawła II, nie oznacza jednolitości, „ale jest darem, którego Duch Święty udziela nam także poprzez różnorodność charyzmatów i stanów życia” (VC 4). Stąd wynika konieczność posiadania wiedzy dotyczącej tożsamości różnych stanów życia w Ko-

---

¹⁴ Bauman, „Tożsamość – jaka była,” 8.

¹⁵ Prefekt Kongregacji ds. Duchowieństwa kardynał Beniamin Stella przypomniał, że kapłan jest powołany do realizacji misji Chrystusa zarówno w świecie, jak i w Kościele. Por. *Wywiad z Prefektem Kongregacji ds. Duchowieństwa Jego Eminencją Kard. Beniaminem Stellą* s. 1 w: <http://www.clerus.va/content/dam/clerus/Ratio%20Fundamentalis/Wywiad%20-%20Dar%20powo%c5%82ania%20do%20kap%c5%82a-%c5%84stwa.pdf>, s. 2 (dostęp: 11.01.2017).

ściele oraz realizacji misji, do której poszczególni wierni zostali wezwani w Kościele i świecie (por. VC 4).

Warunkiem okrywania przez laikat swojej tożsamości są sakramenty, zwłaszcza sakrament chrztu świętego i bierzmowania oraz spotkanie ze Słowem Bożym¹⁶ (por. CT 56–57, FC 7). Tożsamość jest pod pewnym względem uzależniona od płci, gdyż zarówno mężczyźni, jak i kobiety wypełniają swoje powołanie odpowiednio na męski i kobiecy sposób, żyjąc w małżeństwie, rodzinie lub samotnie. Dlatego zapewne Jan Paweł II wskazywał na konieczność podjęcia szczegółowej refleksji na temat „antropologicznych podstaw kondycji mężczyzny i kobiety, w celu sprecyzowania osobistej tożsamości właściwej kobiecie w relacji odmienności i wzajemnej komplementarności w odniesieniu do mężczyzny, nie tylko pod względem spełnianych przez nią ról i funkcji, ale także znacznie głębiej, w tym, co odnosi się do struktury osoby i jej znaczenia” (CHL 50)¹⁷.

Szczegółowe elementy tożsamości wiernych świeckich są także zawarte w podstawach formacji laikatu w Kościele w wymiarze duchowym, doktrynalnym, apostołskim i społecznej nauce Kościoła¹⁸.

2. TOŻSAMOŚĆ LAIKATU – AD EXTRA

Życie laikatu w przeciwieństwie do prezbiterów i osób konsekrowanych wypełniają sprawy świata¹⁹. Podstawą do wypełnienia tej misji jest prawidłowe rozumienie pojęcia *świat*, które oznacza wartości, powiązane z życiem chrześcijanina (por. KK 36–37, 48), dlatego nie może być ono postrzegane jednowymiarowo, jako teren *religijnej ekspansji*²⁰.

Autorzy Soboru Watykańskiego II przypomnieli wiernym, że „zadaniem ludzi świeckich, z tytułu właściwego im powołania, jest szukać

¹⁶ Por. Karol Wojtyła, „Lud Boży (z przemówienia w Radiu Watykańskim 25.11.1963 roku)”, *Przewodnik Katolicki* no. 7 (1964) s. 65; Walter Kasper, *Kościół katolicki. Istota, rzeczywistość, posłannictwo* (Kraków: Wydawnictwo WAM, 2014), 370.

¹⁷ Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 168.

¹⁸ Więcej na ten temat: Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 106–126.

¹⁹ Por. Andrzej Zuberbier, „Świeccy wierni – powołanie i charyzmaty,” *Znak* 7–8 (1965), 982.

²⁰ Por. Zuberbier, „Świeccy wierni,” 983–984.

Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej” (KK 31).

Kardynał Karol Wojtyła podczas trwania Soboru Watykańskiego II w audycji Radia Watykańskiego mówił do wiernych o ich podstawowym zadaniu jakim jest stałe dopełnianie dzieła Chrystusa w świecie i przy pomocy świata²¹. Wskazał wiernym na wielkie zadanie polegające na odzyskiwaniu dla „Ojca Przedwiecznego samego człowieka, w jego człowieczeństwie. Odzyskiwanie siebie i drugich, odzyskiwanie rodzin i wspólnot, środowisk, tylu różnych form ludzkiej pracy, twórczości, miłości, badań i poszukiwań, rozrywki i odpoczynku – wszystkiego wreszcie, co nosi na sobie znamię życia i działalności człowieka”²².

Poza tym kardynał Karol Wojtyła wskazał na charakterystyczne cechy specyfiki laikatu. Musi być ona na miarę współczesności, na miarę ludzkich możliwości oraz na miarę ludzkiej słabości²³. Cechy te odnajdujemy w Ewangelii. Świeccy tworzą Kościół, kiedy są „twórczy, twórczością całego swojego życia: pracy, radości, odpoczynku czy cierpienia. A źródłem tej twórczości jest Ewangelia gruntownie odczytana. I źródłem jest Łaska rozwijająca się w duszy na miarę własnego stanu powołania”²⁴.

Dlatego apostołstwo w szczególny sposób wyróżnia laikat w Kościele i stanowi istotny wymiar jego tożsamości (por. KPK kan. 225). Wynika to z faktu, że chrześcijańskie powołanie jest z natury powołaniem do apostołstwa. Obejmuje ono wszelką działalność Ciała Mistycznego, której głównym celem jest szerzenie Królestwa Chrystusa, by wszyscy ludzie mogli być „uczestnikami zbawczego odkupienia i by przez nich świat skierować rzeczywiście do Chrystusa” (DA 2). Warunkiem tej działalności jest współpraca laikatu z duszpasterzami. Musi ona odbywać się na dwóch płaszczyznach, duchowej i doczesnej. Pierwsza przejawia się w głoszeniu Dobrej Nowiny, zaś druga w sferze doczesnej, jej cechą charakterystyczną jest przenikanie i doskonalenie duchem ewangelicznym rzeczywistości doczesnej (por. DA 5).

Autorzy *Katechizmu Kościoła katolickiego*, powołując się na dokumenty Soboru Watykańskiego II, podkreślili znaczenie apostołstwa. Wy-

²¹ Por. Wojtyła, „Lud Boży”, 65.

²² Wojtyła, „Lud Boży.”

²³ Wojtyła, „Lud Boży.”

²⁴ Wojtyła, „Lud Boży.”

nika ono z chrześcijańskiego powołania, które ontycznie utożsamia się z powołaniem do apostołstwa, które ujawnia się w szerzeniu Królestwa Bożego na ziemi. Realizacja tego zadania nie może wypełniać całego powołania laikatu, ponieważ laikat jest również wezwany do nie mniej istotnego zaangażowania w życie Kościoła. Między powołaniem chrześcijańskim a powołaniem do apostołstwa zachodzi tożsamość, gdy dotyczy ona członków Kościoła²⁵.

Warto w tym miejscu przypomnieć słowa Mieczysława Polaka, który, powołując się na dokumenty Kościoła (por. KK 1, CHL 19), przypomniał, że apostołska tożsamość kościelnej wspólnoty jest po prostu konsekwencją zrozumienia prawdy, „że Kościół jest żywy, czyli złożony z ludzi, którzy świadomie i wielkodusznie podejmują wypływające z chrześcijańskiego powołania zadania, może być naprawdę życiodajny, czyli stanowić sakramentalny znak i narzędzie wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego”²⁶. Dlatego owe działania mają dla laikatu znaczenie antropologiczne, socjologiczne oraz ściśle teologiczne i kościelne (por. CH15).

Jan Paweł II w Adhortacji apostołskiej *Christifideles laici* przypominał w tajemnicy *komunii Kościoła*, w której „objawia się tożsamość świeckich, ich autentyczna godność [...] w obrębie tej godności można określić ich powołanie i misję w Kościele i w świecie” (CHL 8). Istotny jest cel zbawczy i eschatologiczny Kościoła (por. KDK 40), który choć nie jest ze świata, to jest na tym świecie i realizuje swoją zbawczą misję²⁷ (por. DA 5). Dlatego istnieje konieczność pastoralnej promocji laikatu inspirowanej założeniami „nowej ewangelizacji” w sekularyzowanym świecie²⁸. Wraz ze zmieniającymi się uwarunkowaniami życia społecznego, ekonomicznego, politycznego i kulturowego, jak również nowymi sytuacjami, z którymi spotyka się Kościół, domagają się one wielkodusznego

---

²⁵ Por. Tadeusz Makowski, „Postulat pastoralnej promocji kościelnego laikatu w świetle Katechizmu Kościoła Katolickiego,” *Studia Gnesnensia* 23 (2009), 125 i 132; Mieczysław Polak, „Pastoralna promocja wiernych świeckich w kontekście Duszpasterstwa Rodzin,” *Roczniki Teologiczne* 61, no. 6 (2014), 143–146.

²⁶ Mieczysław Polak, *Prezbiterologia pastoralna. Pastoralna tożsamość współczesnego prezbitera* (Poznań: Uniwersytet im Adama Mickiewicza Wydział Teologiczny, 2016), 24; Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 170.

²⁷ Por. Makowski, „Postulat pastoralnej,” 131.

²⁸ Por. Polak, „Pastoralna promocja,” 139–152.

udziału laikatu (por. CHL 2), który powinien być realizowany w dwóch – wcześniej wspomnianych – kierunkach – *ad extra* i *ad intra*. Pierwszy odnosi się do służby człowiekowi i społeczeństwu (por. CHL 37–44), drugi zaś do służby na rzecz wspólnoty (por. DA 5).

Poza tym ludzie świeccy poprzez uczestnictwo w zbawczej misji Kościoła mają za zadanie być obecnymi w takich miejscach i okolicznościach, gdzie jedynie oni mają możliwość dawania świadectwa wiary (por. KK 33–35).

Zaangażowanie laikatu musi uwzględniać przemiany zachodzące we współczesnym świecie, gdyż postęp jest dla człowieka dobrodziejstwem, ale niesie ze sobą także liczne pokusy. Te ostatnie mogą być dla człowieka źródłem zagrożenia, np. zachwiania hierarchii wartości, pomieszania dobra i zła, zwracanie uwagi jedynie na własne sprawy i problemy, próżność i złość. Jednak mimo tych niebezpieczeństw zaangażowanie laikatu może prowadzić do przemiany tego świata, dzięki mocy miłości Chrystusa. Ojcowie soborowi w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* zwrócili uwagę na autonomię spraw tego świata w stosunku do Kościoła przy jednoczesnej zależności wszystkiego od Stwórcy²⁹ (por. KK 33–39). Autonomia świata nie oznacza jego neutralności w stosunku do Kościoła, dzięki któremu sprawy doczesne mogą zostać uświęcone i ukierunkowane na powszechny plan zbawienia³⁰.

3. TOŻSAMOŚĆ LAIKATU – *AD INTRA*

Prezentując tożsamość laikatu należy także uwzględnić powołanie wiernych świeckich do życia w eklezjalnej wspólnotcie – *ad intra*, dzięki której mogą czerpać siły do realizacji apostołstwa. Istotne jest także współdziałanie i współpraca z prezbiterami. Jedni i drudzy potrzebują sobie wzajemnie, ponieważ dopiero wspólnie mogą tworzyć prawdziwą *komunię* Kościoła, w której wypełniają zadania wynikające z ich powołania (por. KK 32).

Zadaniem laikatu jest nie tylko zdobycie odpowiednich kompetencji niezbędnych do wykonywania codziennej pracy, lecz także zdoby-

²⁹ Por. Zuberbier, „Świeccy wierni,” 983–984.

³⁰ Por. Kasper, *Kościół katolicki*, 371.

cie takiej wiedzy, która pozwoli odróżnić prawa i obowiązki wynikające z przynależności do Ludu Bożego od praw i obowiązków płynących z przynależności do społeczności ludzkiej (por. DA 5). Dlatego aktywność człowieka w świecie musi być zgodna z wolą Bożą i skierowana ku prawdziwemu dobru.

Autorzy *Katechizmu Kościoła katolickiego* przypomnieli wiernym, że żadna osoba ani nawet wspólnota nie może sama głosić Ewangelii, ponieważ to Chrystus udziela łask, posyła i działa poprzez członków Kościoła (por. KKK 875). Dlatego niezbędne jest wypełnienie zadań przez hierarchiczną strukturę pastoralną, które chronią wiernych przed pokusami i niebezpieczeństwami. Poza tym duszpasterze służą niezbędną pomocą w apostołstwie oraz gwarantują sakramentalną obecność Chrystusa³¹. Prezbiterzy po otrzymaniu sakramentu święceń nie tracą darów łaski otrzymanych na chrzcie świętym i podczas sakramentu bierzmowania. Zdaniem Waltera Kaspera istotną kwestią jest zachowanie jedności posłannictwa w różnorodności posługiwania³².

Znamienny jest fakt umieszczenia definicji laikatu w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, w której podkreślono znaczenia udziału wiernych świeckich w misji prorockiej Jezusa (por. KK 31). W tym samym dokumencie bardzo wyraźnie wybrzmiewa znaczenie postawy wiary laika w eklezjalnej wspólnocie „Ogół wiernych, mających namaszczenie od Świętego” (por. 1 J 2,20 i 27), „nie może zbłądzić w wierze i tę szczególną swoją właściwość ujawnia przez nadprzyrodzony zmysł wiary całego ludu, gdy poczynając od biskupów aż po ostatniego z wiernych świeckich, ujawnia on swą powszechną zgodność w sprawach wiary i obyczajów” (KK 12).

Wszelka działalność laikatu, która jest zgodna z ich powołaniem, powinna być wspierana przez wszystkich członków Kościoła (por. DA 18). Z kolei do obowiązku stanu zakonnego należy modlitwa, by Królestwo Boże zakorzeniło się i umacniało w duszach członków Kościoła (por. DA 18).

³¹ Por. Polak, *Prezbiterologia pastoralna*, 28.

³² Por. Kasper, *Kościół katolicki*, 370–371; Makowski, „Postulat pastoralnej,” 129; Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 171.

Zaangażowanie wiernych świeckich jest nieodzowne do wzrostu wspólnoty. Dokonuje się ono przez ich udział w misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej.

Szczególny wyraz zaangażowania wiernych w misji ewangelizacyjnej Kościoła przejawia się w ramach uczestnictwa w posługach urzędowych, ale tylko tych, które nie wymagają sakramentu święceń³³ (por. CHL 22, KPK 230 & 1–2) lektoratu i akolitu oraz uczestnictwa w posługach nieurzędowych realizowanych w wymiarze misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej Chrystusa³⁴. Papież Franciszek w 10.01. 2021 roku w Liście *motu proprio Spiritus Domini* dokonał zmiany kanonu 230 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego dopuszczając osoby świeckie, a nie tylko mężczyzn do pełnienia posługi lektoratu i akolitu³⁵, zaś w maju tego samego roku ustanowił posługę katechety³⁶. Są one niezbędne do wzrostu wspólnoty chrześcijańskiej w świecie, a „pobudzone powołaniem Bożym w zgromadzeniu wiernych, powinny być z gorliwym zapalem popierane i kultywowane przez wszystkich” (DM17). Uwzględniając jednak warunki pełnienia tych posług, potrzeba czasu, by wierni świeccy pogłębili eklezjalną świadomość, rozeznali przy pomocy Kościoła, czy rzeczywiście zostali powołani do tej służby.

Wszyscy wierni świeccy są wezwani do uczestnictwa w liturgii Kościoła, która jest jego źródłem i szczytem. Docenienie przez wiernych daru uczestnictwa w Eucharystii, czerpanie z niej siły do codziennych zadań apostołskich stanowi konieczny warunek ich skuteczności.

Nieocenioną siłą przepowiadania Ewangelii jest świadectwo życia. Solidarność parafian, członków grup i stowarzyszeń katolickich, umocnionych Słowem Bożym przyczynia się budowania wspólnoty Kościoła. Konieczne jest także dostrzeżenie oraz docenienie darów i charyzmatów Ducha Świętego, które uzdalniają laikat do ewangelizacji i budowania jedności parafian.

³³ Ireneusz Cieślak, „Nie ma świeckich w liturgii,” *Znak* 52, no 11 (2000): 53–55.

³⁴ Polak, „Pastoralna promocja,” 143–144.

³⁵ Franciszek, List „motu proprio” *Spiritus Domini*, Watykan 2021, w: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210110_spiritus-domini.html (dostęp: 18.09.2023).

³⁶ Franciszek, List „motu proprio” *Antiquum ministerium*, Watykan 2021, w: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html (dostęp: 18.09.2023).

Tożsamość laikatu przejawia się także w trosce o wspólną parafialną i całego Kościoła. Udzielanie pomocy najbardziej potrzebującym, choć ważne nie wypełnia wszystkich „zadań” do których jest wezwany laikat. Istotne jest zaangażowanie duchowe, materialne, a nawet kulturalne przejawiające w gościnności dla przybyszów, otwartości na wszystkich członków parafii, serdecznym dostrzeganiu drugiego człowieka.

4. WYZWANIA

Wyzwaniem dla laikatu w wielu wspólnotach i parafiach w Polsce jest autentyczna współpraca z duszpasterzami. Prawda ta dobitnie wybrzmiała podczas Soboru Watykańskiego II „Kościół [...] nie żyje w pełni ani też nie jest doskonałym znakiem Chrystusa wśród ludzi, jeżeli wraz z hierarchią nie istnieje i nie pracuje autentyczny laik. Ewangelia bowiem nie może zapuścić głębokich korzeni w umysłach, w życiu i pracy jakiegoś narodu bez czynnego udziału ludzi świeckich” (DM 21).

Warunkiem wypełnienia tego zadania jest odpowiednia formacja laikatu i prezbiteratu³⁷. Wszystkie jej wymiary powinna przenikać mistagogia. Nie można też zapominać o sprawie bardziej podstawowej – człowieczeństwie. Ujawnia się ono w codziennym życiu, podczas spotkań i rozwiązywania nieporozumień między laikatem a duchowieństwem. Prowadzony dialog we wspólnocie, wspólna modlitwa i działania pomagają, pokonać różne przeciwności. Jednym ze znaków potwierdzających przewyciężenie trudności jest praktykowanie synodalności.

Kolejnym warunkiem wypełnienia zadań przez laikat jest udzielenie przez duszpasterzy wszelkiego potrzebnego wsparcia. Nie bez znaczenia pozostaje troska całej wspólnoty parafialnej przejawiająca się „w ukazaniu najgłębszej prawdy o człowieku, sensu jego życia, troski o zachowanie jego godności (por. KDK 41–43, KPK kan. 212–213).

W tym miejscu zostały wymienione jedynie najważniejsze wyzwania dotyczące każdej parafii, ponieważ pozostałe są uzależnione od specyfiki poszczególnych wspólnot.

---

³⁷ Kurosz, *Kształcenie pastoralne*, 107–123.

***

Przedstawione zagadnienie nie wyczerpuje wszystkich treści związanych z tym tematem. Konieczna jest dalsza pogłębiona refleksja wykorzystująca najnowsze dokumenty Kościoła, zwłaszcza te, które ukażą się po zakończeniu trwającego obecnie synodu. Warto też podjąć badania dotyczące świadomości eklezjalnej członków parafii, które pozwolą sformułować bardzo szczegółowe wnioski pastoralne.

BIBLIOGRAFIA

- Jan Paweł II. Adhortacja apostolska *Christifideles laici*. Watykan: Libreria Editrice Vaticana, 1988.
- Jan Paweł II. List apostolski *Novo millennio ineunte*. Watykan: Libreria Editrice Vaticana, 2001.
- Franciszek. List „motu proprio” *Spiritus Domini*. Watykan 2021 w: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210110_spiritus-domini.html (dostęp: 18.09.2023).
- Franciszek. List „motu proprio” *Antiquum ministerium*, Watykan 2021, w: https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html (dostęp: 18.09.2023).
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła* (Kraków: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy, 2021) n. 5–6, 53.
- Sobór Watykański II. *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum 2002.
- Wywiad z Prefektem Kongregacji ds. Duchowieństwa Jego Eminencją Kard. Beniaminem Stellą*, s. 1, w: <http://www.clerus.va/content/dam/clerus/Ratio%20Fundamentalis/Wywiad%20-%20Dar%20powo%c5%82ania%20do%20kap%c5%82a-%c5%84stwa.pdf>, s. 2 (dostęp: 11.01.2017).
- II Polski Synod Plenarny 1991–1999*. Poznań: Konferencja Episkopatu Polski i Pallottinum, 2001.
- Bauman, Zygmunt. „Tożsamość – jaka była, jest i po co?” W *Wokół problemów tożsamości*, red. Aldona Jawłowska, 8–25. Warszawa: Wydawnictwo LTW, 2001.
- Bokszański, Zbigniew. *Tożsamości zbiorowe*. Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2005.
- Borowik, Irena, Leszczyńska, Katarzyna. „Wstęp. Tożsamość jako przedmiot interdyscyplinarnej refleksji.” W *Wokół tożsamości: teorie, wymiary, ekspresje*, red. Irena Borowik, Katarzyna Leszczyńska, 7–11. Kraków: Wydawnictwo Nomos, 2007.
- Cieślak, Ireneusz. „Nie ma świeckich w liturgii.” *Znak* 52, no 11 (2000): 49–57.
- Kasper, Walter. *Kościół katolicki. Istota, rzeczywistość, posłannictwo*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2014.

- Kurosz, Jolanta. *Kształcenie pastoralne na uniwersyteckich wydziałach teologicznych*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Wydział Teologiczny, 2017.
- Makowski, Tadeusz. „Postulat pastoralnej promocji kościelnego laikatu w świetle Katechizmu Kościoła Katolickiego.” *Studia Gnesnensia* 23 (2009): 119–162.
- Polak, Mieczysław. „Pastoralna promocja wiernych świeckich w kontekście Duszpasterstwa Rodzin.” *Roczniki Teologiczne* 61, no. 6 (2014): 139–152.
- Polak, Mieczysław. *Prezbiterologia pastoralna. Pastoralna tożsamość współczesnego prezbitera*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza Wydział Teologiczny, 2016.
- Siemianowski, Antoni. „Pytanie o tożsamość człowieka.” W *Wokół tożsamości człowieka*, red. Władysław Zuziak. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2006.
- Spaemann, Robert. „Tożsamość religijna.” W *Tożsamość w czasach zmiany. Rozmowy w Castel Gandolfo*, red. Krzysztof Michalski, 56–72. Kraków–Warszawa: Wydawnictwo ZNAK, 1996.
- Węgrzycki, Adam. „Tożsamość i inność.” W *Wokół tożsamości człowieka*, red. Władysław Zuziak, 9–28. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT, 2006.
- Wojtyła, Karol. „Lud Boży (z przemówienia w Radiu Watykańskim 25.11.1963 roku).” *Przewodnik Katolicki* no. 7 (1964), 65.
- Zuberbier, Andrzej. „Świeccy wierni – powołanie i charyzmaty.” *Znak* 7–8 (1965), 971–985.